

Nagycsütörtök.

1. *Tárgy.* Nagycsütörtökkel kezdődik az újszövetség leg-szentebb pászkaünnepé. Liturgiája úgy mutatja nekünk Krisztust, mint főpapot, ahogy odaadó szeretetét az utolsó vacsora termében és az Olajfák hegyén hősiességgel és egyben bensőséges szelídséggel, sőt megragadó szépséggel kinyilvánította.

Ma a *legfölségesebb Oltáriszentség* alkotja a liturgikus imádságok és cselekmények lényeges tartalmát mindazzal együtt, ami a Sion hegyén tartott kegyelmekben gazdag, utolsó vacsorán ehhez kapcsolódott: úgymint, az Úrnak nagy alázatossága a lábmosásnál, annak az áldozatnak előzetes, vérontás nélküli bemutatása, amelyhez az Úr magát a következő nap, szörnyű kínok között, mint áldozati Bárány önként odaadja és ezzel az újszövetség titokzatos áldozati és szeretetlakomájának megalapítása, Jézusnak az Olajfák hegyére vonulása, a getszemáni-kertben átszenvedett órái és ellenségeinek hatalmába való önkéntes kiszolgáltatása.

Az ősegyházban ezen a napon volt a megkeresztelendőknek utolsó scrutiniuma. Ez volt a szent keresztségre való előkészületük befejezése, azért most szent olajjal megkenték őket. Erre emlékeztek minket ma az olajok megszentelése, amelyet a püspök a székesegyházban a szentmise alatt végez el.

Végül ezen a napon volt a nyilvános vezeklők felvétele és feloldozása, tehát vezeklésük ünnepélyes befejezése, amikor a többiekkel együtt először járultak a szentáldozáshoz.

2. *Neve.* Fölséges és tartalomban gazdag jelentősége miatt megfelelő nevekké neveztek ezt a napot. A görögöknél és a nyugat némely országában *szent*, vagy *nagycsütörtök*nek is hívják. A liturgikus könyvekben a főünnepségre vonatkoztatva, ezt a címet viseli: *Feria V. in Coena Domini* = csütörtök az Úr vacsorájának emlékére. Német nyelven és ezt utánözva sokszor magyarul is

*zöldcsütörtök*nek nevezik, ez a megjelölés egészen a XII. századig kimutatható és a legkülönbözőbb magyarzatokat vette fel. Egyesek nevét a zöld miseruhákból magyarázzák, amelyek III. Ince (1198—1216) előtt szokásban voltak, a nyilvános vezeklőkre való vonatkoztatással, akik a feloldozás által Krisztus szőlőtőkéjén száraz ágakból megint zöld ágakká lettek. Mások nevét az ónémet grünen = greinen, vagyis sírnál szóból származtatják, miután a bűnbánó vezeklők a templomba való bevezetésük alkalmával búnelket gyakran hangosan megsírártak, vagy mert az egész ritus szívet megindító szertartás volt, úgy, hogy a napot «Griner-Donnerstag»-nak nevezték. Mások megint a nevét a zöld füvekből magyarázzák, amelyeket az ebédnél használtak, emlékeztetésül arra a zöld salátára, amely a zsidó pászkalakomáknál is szabály volt.

3. *A történet.* Egészen biztosan tudjuk, hogy Nagycsütörtököt már a IV. és V. században Keleten és Nyugaton egyformán megünnepelték. Az első adat szerint (385-ből) Jeruzsálemben három istentisztelet volt. Az egyik korán reggel zoltáréneklésből állott; a második az ünnepélyes mise volt délután, melyen a hívők mind megáldoztak; este pedig magán az Olajfák hegyén. Nyugaton a legrégebb adat szerint (V. század) Galliában ezt a napot «*nataliciae calicis*»-nek, a szent kehely születésnapjának nevezték és sok helyen ünnepnap volt az Oltárszentség alapításának emlékére. Nevezték még később «*dies indulgentiae*» vagy «*absolutionis*»-nak, a vezeklők feloldozásának, «*dies competentium*»-nak, mert a hittanulók ezen a napon mondták el tehát mintegy visszaadták a Virágvasárnap tanult hitvallást (reddító Symboli).

Később Nagycsütörtökön több mise is volt. Az első mindjárt a vezeklők feloldozása után zöld színben, a második az olajszenteléssel és a keresztelési scrutinyummal kapcsolatban, a harmadik a szent vacsora ünnepéül. Amidőn azonban a vezeklési és keresztelési rend megszűnt, csak az utolsó vacsorának megünneplése maradt a liturgia tárgya. Az olajszentelést valamint a klérus és a nép közös szentáldozását összekapcsolták ezzel, hogy mint valamikor az apostolok az Ödvözítőtől, úgy vegyék most mindnyájan a celebráns kezéből az Úr szent testét.

Ma a nagycsütörtöki liturgia 1. ünnepélyes (a püspöki székesegyházban való olajszenteléssel egybekapcsolt) szentmiséből, 2. a közös szentáldozásból, 3. szentségi körmenetből, 4. az oltárok megfosztásából és 5. lábmosásból áll, amelyet azok az előjárók végeznek alárendeltjeiken, akiknek Istentől adott tekintélyük van, tehát a pápa, a megyéspüspök, rendfőnök, keresztény uralkodók, fejedelmek és királyok. Ezek mindnyájan úgy szólhatnak ugyanis alárendeltjeikhez, mint az Ödvözítő az apostolokhoz «*Ti engem mesternek és úrnak híttok és jól mondjátok, mert az vagyok.*» (János 13, 13.)

4. *A szentmise.* A szentmise külsejében fényes ünnepi jelleggel bír, annak ellenére, hogy énekrészlet és imá az Úr szenvedésére vonatkoznak. A miseruhák fehérszínűek, az oltár is fehér díszben van, virágokkal és szőnyegekkel gazdagon díszítve. Az oltárkeresz-

tet az eddigi violaszínű lepel helyett fehér takarja. Harangzúgás és orgonaszó mellett éneklék a Glóriát. Mindezt az Úr titokzatos szeretetére való örömteljes emlékeztetésül, amely szeretettel az Oltáriszentségben magát nekünk ide ajándékozta.

A Glória után azonban hirtelenül elnémul a hangos örömujjongás, az orgona és a harangok elnémulnak a nagyszombati húsvéti Glóriáig. Az ünnep most ama esti órának szent komolyságát viseli, amidőn az Úr apostolaival együtt utoljára ette a jelképes húsvéti bárányt és odaadta magát nekik titokteljes eledelül a kenyér és bor színében. A szentlecke emlékeztet bennünket a legfőlségesebb vacsora szerzésére, az evangélium pedig elmondja a lábmosást, míg a mise egyéb szövege majdnem kizárólag az Úr keserű lelki szenvedésével foglalkozik. A fakereplők, amelyek most az oltárszengőket és harangokat helyettesítik, a legrégebb keresztény időkre emlékeztetnek bennünket, amikor az élesen csengő érc-harangok még ismeretlenek voltak. Az átváltozásnál a római rítus szerint két, nálunk három nagy ostyát konszekrál, az egyiket a miséhez, a másikat a nagypénteki liturgiához, a harmadikat a szentsír számára. Ezeket a pap az áldozás után egy üres kehelybe teszi el, pallával és paténával befedi és fehér selyemleppel leköli. A máskor szokásos békecsók elmarad, mert Júdás a szeretet jelét áruló csókjával ma megszenteltségtelenítette. Az áldozásnál a jelenlévő papok mindnyájan karinget és stólát vesznek fel és mindnyájan magukhoz veszik az Úr testét a celebráns kezéből, mert magánmiséket ezen a napon nem lehet mondani. A világi hívőknek is a mai napon kellene, amennyire lehetséges, áldozáshoz járulva résztvenniök ez áldozási ünnepélyen, utánozva ama első szentáldozást, amely az utolsó vacsora termében volt.

5. *A szentségi körmenet.* A szentmise után az oltáron lévő befedett kelyhet a szent ostyával, lehetőleg a legünnepélyesebb körmenetben egy, a templomon belül lévő, virágokkal ünnepélyesen feldíszített és kivilágított kápolnába viszik át és ott elzárják. Itt a következő reggeli Istentiszteletig éjjel-nappal szentségimádást kellene tartani és a legfőlségesebb Oltáriszentséggel szemben ugyanazt a tiszteletet kellene megadni, mint a nyilvános kitételnél. Azokban a templomokban, ahol ünnepélyes karimát tartanak, körmenet után a vespera-t mondják el. E vespera alatt az áldoztató kehelyt is elviszik a tabernákulumból és a tabernákulumot nyitva hagyják annak emlékeztetére, hogy Krisztust szenvedéssel napjaiban övéinek köréből kiragadták.

6. *Oltárfosztás.* A nyitott ajtajú és üres tabernákulum látása hirtelen elvezet bennünket a nagypéntek komolyságába. A most következő *Denudatio Altarium* = az oltárok megfosztása is már készülődés a Nagypéntek liturgiájához. A vespera után, vagy az áldoztatási kehely átvitele után a celebráns (a szereppal együtt) alában és violaszínű stólaban az oltár lépcsőjére megy és a következő antifonát imádkozza: «Diviserunt sibi vestimenta mea et super vestem meam miserunt sortem = felosztották maguk közt ruháimat, köntösömre sorsot vetnek». — Azután az oltárokon lévő oltárterítőket eltávolítja s közben a 21-ik, vagyis a szenvedé-

dési zsolnárt imádkozza. Az oltárokon csak a kereszt és a gyertya-tartók maradnak. Így állnak megfosztva az oltárok Nagyszombatig és világosan jelképezik azokat a megfosztásokat, amelyeket az Úrnak szenvedéseiben túrnie kellett: legtisztább testének ruháitól való fájdalmas megfosztását, a kereszt szegényfáján istenségétől és szentségétől való megfosztását és minden vigasztalástól való megfosztását az Istentől való elhagyatottságában.

Régebbi időkben az oltároknak borral és vízzel való ünneplés mosása volt szokásban ezen a napon (most csak a római Szent Péter-templomban végzik ezt) és szokásos volt még a liturgikus edények tisztogatása is.

7. Az olajszentelés. Püspöki székesegyházakban a püspökök a szentmise alatt a *szentolajakat szentelik*, azaz azokat az olajokat, amelyeket a liturgiában a szentségek kiszolgáltatásánál és a szentelésekhez használnak és a kegyelem lelki hatását jelképezik és közlik is. Ezek: a betegek olaja, a katechumenek, vagyis a megkeresztelendőek olaja és a szent krizma. Mind a három olajbogyóból sajtolt tiszta olaj, csak a krizmánál van egy kevés balzsam az oliva-olajjal összevegyítve. Megkülönböztetésüket csak a szentelési imák és alkalmazásuk által érik el. Ez a szentelés apostoli eredetű és a püspök kizárólagos joga, aki legfőbb tulajdonosa az Egyházban lévő összes szentelési meghatalmazásoknak. Ezen a napon pedig azért szentelik, mert egykor a mai scrutiniumban a katechumeneket a szent kereszttséghez való közvetlen előkészület céljából mellükön és a válluk között megszentelt olajjal, azaz a katechumenek olajával megkenték s a kereszttség és a bérálás felvétele előtt, mely régen Húsvét éjjelén történt, jobb szentelési alkalom nem kínálkozott. A szentelés kezdetben külön misében történt és még ma is a püspök miséjébe van beleszöve, mert minden áldás és szentelés, de különösen a szentségi kegyelmek üdvöztető erejüket Krisztus keresztthalálából nyerik. A betegek olaját amely arra van hivatva, hogy lelkünket az utolsó kenet szentségében a haláltusára megerősítse és a mennyországba való bejutás utolsó akadályait «a bűnök maradványait» elhárítsa, a püspök egyedül szenteli és pedig az átváltozás után a Kánon végső imádsága előtt, amely a következő szavakkal kezdődik: «Per quem haec omnia.» Ezen a helyen ugyanis az első keresztény századokban, bizonyos napokon, külön áldási formulák mellett más tárgyakat is megáldottak, különösen élelmiszereket, ú. m. mézet, tejet, szőlőt stb. A katechumenek olaját és a krizmát az áldozás után egy külön erre a célra előkészített asztalon szentelik. Ennél asszisztálnak a püspöknek: 12 pap, 7 diákonus és 7 subdiákonus, a 12 apostolra és a 7 őskeresztény diákonusra való emlékeztetül. A szentelési imák kizárólag a két olajnak a keresztelésnél és bérálásnál való alkalmazására vonatkoznak. A szentelés előtt a püspök és a papok az olajok fölé lehelnek, a Szentlélek üdvösséget hozó kegyelmeinek jeléül. A szentelés után a szent olajakat, mint a megszentelő erő viselőit, háromszoros térdhajtással és ez üdvözlettel köszöntik: «Ave sanctum Oleum», illetve «Ave sanctum Chrisma». Végül pedig megcsókolják az olajedényeket,

hálás megemlékezésül azokról a nagy kegyelmekről, amelyeket ez olajak az emberi lelkekben és általában Krisztus egyházában árasztani fognak. Az olajakat nagy ampullákban, vagy kannákban szentelik meg, azután kisebb edényekben szétküldik az espereseknek és ezek kis tartályokba öntik a plébánosok és lelkészek részére. Hogy felcserélés ne történhessék, minden tartály jelzést visel: *O. C.* = *Oleum Catechumenorum*, *S. C.* = *Sanctum Chrisma*, *O. I.* = *Oleum Infirmorum*. A szent olajakat a sekrestyében kell őrizni és csak a következő év új olajainak átvételéig szabad használni. Ami megmarad az előző évről, azt elégetik.

8. A *lábmosás*. V. Pius (1566—72), a római misekönyv reformátora óta, a *lábmosás* is hozzátartozik a nagycsütörtöki ünnepélyes liturgiához. Tanítja a nagy tisztaságot, amellyel a léleknek az áldozáshoz kell járulnia: mentnek kell lenni a bűnöktől, sőt azon kell mindenkinek iparkodnia, hogy tiszta maradjon a mindennapi élet kis hibáitól és tökéletlenségeitől is. Emlékeztet minket ez a szertartás arra a megfoghatatlan, kiáradó nagy szeretetre és alázatosságra, amellyel az Istenember ezt az utolsó rabszolga szolgálatot apostolainak tette és megbízta őket, hogy ezen példáját kövessék. A pápa a lábmosást 13 fehérbe öltözött papon végzi, a püspök 13 kanonokon, vagy 13 szegényen, az apátok, vagy más prelátusok 13 szegény agastyánon, épúgy a keresztény fejedelmek és uralkodók is. A 13-ik jelenti Szent Pál apostolt, vagy magát Krisztust is, a Nagy Szent Gergely pápa életéből vett legenda alapján. A szent pápa ugyanis naponként 12 szegénynek adott enni, egy alkalommal maga Krisztus Urunk csatlakozott hozzájuk, mint 13-ik, egy angyal képében.

A szertartást végző prelátus violaszínű stólát és pluvialét vesz fel, de a mise alatt segédkező szerepük fehér paramentumokban segítenek neki. A diakonus először a szentmisében szokásos rítussal a lábmosásról szóló evangéliumot énekl. Erre a prelátus leveszi a pluvialét, körülövezi magát egy fehér vászondarabbal és kezd az «apostolokon» a lábmosást. Mindegyik előtt letérdel, vizet önt annak meztelen lábára, megtörli és megsókolja azt. Ez alkalommal az «apostolok» gyakran fehér köpönyegbe öltözve, egy vagy két sorban egymás mellett ülnek. A kórus közben antifonákat énekel, amelyek az Úr lábmosására vonatkoznak, avagy a szeretetre vonatkozó parancsát dicsőítik. Mivel e szavakkal kezdődnek: «*Mandatum novum do vobis*», azért ezt a szertartást «*Mandatum*»-nak is nevezik. A lábmosás után a prelátus a trónjához megy, a pluvialét megint felveszi és az egész szertartást szép kis versiculások egész sorával és lelkünk megtisztulásáért való imádsággal fejezi be, melyet a lábmosás jelképez.

9. *Más szokások*. A kolostorokban némely helyen a Nagycsütörtök liturgiája méltó befejezést nyer az *Úr búcsúbeszédével* (János 13, 18). A lábmosás után a diakonus elolvassa ezt egészen a következő szavakig: «*Keljetek fel, vonuljunk el*». — A közös ebédnél azután, amelyen az «apostolok» is résztvesznek s akiket most az apát maga szolgál ki, mint asztali olvasás végigfolytatódik az egész búcsúbeszéd. Komolyan és méltósággal átvezet a követ-

kező nagypénteki liturgiához, mert az Úr szavainak legnagyobb részét az Olajfák hegyére történt visszavonulásakor, az isteni főpap áldozati útján mondotta. Az utolsó vacsora termében vérontás nélkül kezdte meg főpapi funkcióját és azt most a keresztfán véresen fejezi be.

Az Üdvözítőnek az Olajfák hegyén kiállott gyötrelmes óráit az Egyház az egész éven át azzal hívja emlékezetünkbe, hogy sok helyen csütörtök este az Angelus-harangozás után megszólaltat egy harangot, az ú. n. «Krisztus halálfélelme» harangját. Ugyanazt a célt szolgálja a «szentóra»-nak nevezett ájtatosság is. A buzgó lelkek csütörtök éjjel 11—12-ig szentségimádást végeznek. Néha az éjtszakai imádság helyett, különösen a világi hívők, estefelé végzik el ezt az ájtatosságot. Hasonló módon emlékeztet minket a pénteken délután 3 órakor megszólaló harangszó az Úr halálára.

1. Szentmise.

(Stáció-templom: a lateráni Szent János-bazilika.)

Bevonulásra. (Gal. 6, 14.)

Mi pedig dicsekedjünk a mi Urunk Jézus Krisztus keresztségében, kiben vagyunk üdvösségünk, életünk és feltámadásunk: ki által megváltattunk és megszabadultunk. (Zs. 66, 2.) Irgalmazzon nekünk az Isten és áldjon meg minket; ragyogtassa arcát felettünk és irgalmazzon nekünk. Mi pedig.

(A Glóriára ma minden csengő és harang megszólal és zeng az egész angyali ének alatt, de azután hallgat egészen a nagyszombati Glóriáig.)

Könyörgés. Isten, kitől Judás is megkapta bűnének büntetését és a lator is bűnbánatának jutalmát: engedd éreznünk irgalmas hatását, hogy a mi Urunk Jézus Krisztus, amint a szenvedése közben mindkettőjünknek megadta az érdemüknek megfelelő különböző díjat, úgy távolítsa el tőlünk a régi ember tévelygéseit és

Introitus. (Gal. 6, 14.)

Nos autem gloriári opórtet in cruce Dómini nostri Jesu Christi: in quo est salus, vita, et resurrectio nostra: per quem salváti, et liberáti sumus. (Ps. 66, 2.) Deus misereátur nostri, et benedícat nobis: illúminet vultum suum super nos, et misereátur nostri. Nos autem.

Orátio. Deus, a quo et Judas reátus sui poenam, et confessiónis suae latro praemium sumpsit, concéde nobis tuae propitiatiónis efféctum: ut, sicut in passióne sua Jesus Christus Dóminus noster díversa utrísque intulit stípendia meritórum; ita nobis, abláto vetustátis errore, resurrectiúnis suae grátlam

adja meg nekünk föltámadása kegyelmét: Ki veled.

Szentlecke Szent Pál apostolnak a Korinthusiakhoz írt leveléből. (I. 11, 20-32.)

Testvérek: Midőn egybe-
gyűltök, ez már nem az
Úr vacsorájának évése; mert
kiki a saját vacsoráját veszi
elő, hogy megegye. És az
egyik éhezik, a másik meg
dózsöl. Vajjon nincsen-e há-
zatok az evésre és ivásra?
Vagy megvetitek Isten egy-
házát és megszegyénítitek
azokat, akiknek nincsen?
Mit mondjak nektek? Dí-
csérjelek-e titeket? Ebben
nem dicsérlek! Mert én az
Úrtól vettem, amit közöltem
is veletek, hogy az Úr Jézus
azon az éjtszakán, amelyen
elárultatott, vevé a kenye-
ret és hálát adván, megtöré
és mondá: Vegyétek és egyé-
tek, ez az én testem, mely
értetek adatik; ezt cseleked-
jétek az én emlékezetemre.
Hasonlóképpen a kelyhet is,
miután megvacsorált, mond-
ván: Ez a kehely az újszö-
vetség az én véremben; ezt
cselekedjétek, valahányszor
isszátok, az én emlékeze-
temre. Mert valahányszor
ezt a kenyeret eszitek és ezt
a kelyhet isszátok, az Úr
halálát hirdetitek, míg el
nem jő. Aki tehát méltat-
lanul eszi ezt a kenyeret,
vagy issza az Úr kelyhét,
vétkezik az Úr teste és vére
ellen. Tehát vizsgálja meg

largiátur: Qui tecum vivit
et regnat.

Lectio Epistolae beati Pauli
Apostoli ad Corinthios.
(I. 11, 20-32.)

Fratres: Conveniéntibus
vobis in unum, jam
non est Dominicam coenam
manducare. Unusquisque
enim suam coenam prae-
sumit ad manducandum.
Et alius quidem esurit:
alius autem ebrius est.
Numquid domos non habé-
tis ad manducandum et
bibendum? aut ecclesiam
Dei contemnitis, et confun-
ditis eos, qui non habent?
Quid dicam vobis? Laudo
vos? In hoc non laudo. Ego
enim accépi a Domino,
quod et tradidi vobis, quón-
iam Dominus Jesus, in
qua nocte tradebatur, accé-
pit panem, et grátias agens
fregit, et dixit: Accípite, et
manducáte: hoc est corpus
meum, quod pro vobis
tradetur: hoc fácite in
meam commemorationem.
Similiter et cálicem, post-
quam coenavit, dicens: Hic
calix novum testaméntum
est in meo sángine: hoc
fácite quotiescúmque bibé-
tis, in meam commemo-
rationem. Quotiescúmque
enim manducábitis panem
hunc, et cálicem bibétis:
mortem Dómini annuntiá-
bitis donec véniat. Itaque
quicúmque manducáverit
panem hunc, vel bíberit

magát az ember és úgy egyék ebből a kenyérből és igyék ebből a kehelyből; mert aki méltatlanul eszik és iszik, ítéletet eszik és iszik magának, mivel nem különbözteti meg az Úr testét. Ezért van köztetek sok beteg és erőtlen és alusznak sokan. Ha ellenben magunkat megtélnők, bizonyára nem ítéltetnék meg. Midőn pedig megtéltetünk, az Úr fenyít meg minket, hogy ne kárhozzunk el ezzel a világgal.

Atvonulásra (Fil. 2, 8-9.)
Krisztus engedelmes lett értünk a halálig, és pedig a halálig a keresztfán. *¶* Ezért az Isten is igen felmagasztalta őt és oly nevet adott neki, mely minden más név fölött van.

✠ A szent evangélium szakasza Szent János szerint. (13, 1-15.)

A húsvét ünnepe előtt, tudván Jézus, hogy eljött az órája, midőn átmenjen e világból az Atyához, mivel szerette övéit, kik e világban valának, mindvégig szerette őket. És a vacsora alkalmával, mikor az ördög már szívébe sugallta az iskarióti Judásnak, Simon fiának, hogy elárulja őt; tudván, hogy mindent kezébe adott neki az Atya és hogy az Istentől jött ki és az Istenhez megyen: föl-

cálicem Dómini indigne, reus erit cörperis et sanguinis Dómini. Probet autem seipsum homo, et sic de pane illo edat, et de cálice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit: non dijudicans corpus Dómini. Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi. Quod si nosmetipsos dijudicáremus, non útique iudicáremur. Dum iudicámur autem, a Dómino corrípimur, ut non cum hoc mundo damnémur.

Graduale. (Phil. 2, 8-9.)
Christus factus est pro nobis obédiens usque ad mortem, mortem autem crucis. *¶* Propter quod et Deus exaltávit illum: et dedit illi nomen, quod est super omne nomen.

✠ Sequéntia sancti Evangelii secundum Joánnem. (13, 1-15.)

Ante diem festum Paschae sciens Jesus, quia venit, hora ejus, ut tránseat ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem diléxit eos. Et coena facta, cum diabolus jam misisset in cor, ut tráderet eum Judas Simónis Iscariótæ: sciens quia ómnia dedit ei Pater in manus, et quia a Deo exívit, et ad Deum vadit: surgit a coena, et ponit vestiménta sua: et cum accepisset línteam,

kele a vacsorától, letevé felső ruháit és vévén egy kendőt, maga elé köté; azután vizet önte a mosdótálba és mosni kezdé a tanítványok lábait és megtörle a kendővel, mellyel körül volt övezve. Odaméne tehát Simon Péterhez. Mondá neki Péter: Uram! te mosod az én lábaimat? Felelvén Jézus, mondá neki: Amit én cselekszem, te most nem érted; de majd megérted azután. Mondá neki Péter: Az én lábaimat ugyan meg nem mosod soha. Felelé neki Jézus: Ha meg nem moslak, nem lesz részed velem. Mondá neki Simon Péter: Uram! akkor hát nemcsak lábaimat, hanem kezeimet és fejemet is. Mondá neki Jézus: Aki meg van mosva, elég neki, hogy lábait mossák meg, akkor egészen tiszta. Ti is tiszták vagytok, de nem mindnyájan. Tudta ugyanis, ki az, ki őt elárulja; azért mondta: Nem vagytok tiszták mindnyájan. Miután tehát megmosta azok lábait és fölvette felső ruháit, újra leülvén, mondá nekik: Tudjátok-e mit cselekedtem veletek? Ti engem Mesternek és Úrnak hívtok és jól mondjátok, mert az vagyok. Ha tehát én az Úr és Mester megmostam a ti lábaitokat, nektek is mosnotok kell egymás lábait. Mert példát adtam nektek, hogy amint én cselekedtem veletek, ti is úgy cselekedjetek.

praecinxit se. Deinde mittit aquam in pelvim, et coepit lavare pedes discipulorum, et extergere linteo, quo erat praecinctus. Venit ergo ad Simónem Petrum. Et dicit ei Petrus: Dómine, tu mihi lavas pedes? Respóndit Jesus, et dixit ei: Quod ego fácio, tu nescis modo, scies autem póstea. Dicit ei Petrus: Non lavábis mihi pedes in aetérnum. Respóndit ei Jesus: Si non lávero te, non habébis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus: Dómine, non tantum pedes meos, sed et manus, et caput. Dicit ei Jesus: Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes. Sciébat enim quisnam esset qui tráderet eum: proptérea dixit: Non estis mundi omnes. Postquam ergo lavit pedes eórum, et accépit vestiménta sua: cum recubúisset iterum, dixit eis: Scitis quid fécerim vobis? Vos vocátis me Magister et Dómine: et bene dicitis: sum étenim. Si ergo ego lavi pedes vestros, Dóminus et Magister: et vos debétis alter altérius lavare pedes. Exéplum enim dedi vobis, ut quemádmódum ego feci vobis, ita et vos faciátis.

Felajánlásra. (Zsoltár 117, 16-17.) Az Úr jobbjá győzelmet szerzett; az Úr jobbjá fölmagasztalt engem: nem halok meg, hanem élek és hirdetem az Úr tetteit.

Csendes imádság. Az tegye előtted kérünk, szentséges Urunk, mindenható Atya, örök Isten, elfogadottá áldozatunkat, ki mai rendelkezésével tanítványainak meghagyta, hogy ezt cselekedjék az ő emlékeztére, Fiad, a mi Urunk Jézus Krisztus: Ki veled él és uralkodik.

Offertorium. (Ps. 117, 16 et 17.) Dextera Dómini fecit virtútem, dextera Dómini exaltávit me: non móriar, sed vivam, et narrábo ópera Dómini.

Secreta. Ipse tibi, quae sumus, Dómine sancte, Pater omnipotens, aetérne Deus, sacrificium nostrum reddat accéptum, qui discipulis suis in sui commémoratióne hoc fferi hodiérna tradítione monstrávit, Jesus Christus Filius tuus, Dóminus noster: Qui tecum vivit et regnat.

Prefáció a szent Keresztről, 562. l.

(A Kánonban a megfelelő imádságokat ma így mondjuk:)

A szentek egyességében ezt a szentséges napot ünnepelve, amelyen a mi Urunk Jézus Krisztust éretünk elárulták; mindenekelőtt tisztelettel megemlékezünk a dicsőséges, mindenkoron Szűz Máriáról, ugyanazon Jézus Krisztusnak, Istenünknek és Urunknak szülőanyjáról, úgyszintén boldog apostolaid és vértanuidről, Péter- és Pál-, András-, Jakab-, János-, Tamás-, Jakab-, Fülöp-, Bertalan-, Máté-, Simon- és Tádéról; Linus-, Klétus-, Kelemen-, Xistus-, Kornél-, Ciprián-, Lőrinc-, Krizogonus-, János-, és Pálról, Kozma-, és Damjánról, és minden szentedről; az ő érdemeikre és esedezéseikre

Communicátes, et diem sacratíssimum celebrátes, quo Dóminus noster Jesus Christus pro nobis est tráditus: sed et memóriam venerátes, in primis gloriósae semper Virginis Maríae, Genitrícis ejúdem Dei et Dómini nostri Jesu Christi: sed et beatórum Apostolórum ac Mátyrum tuórum, Petri et Pauli, Andréae, Jacóbi, Joánnis, Thomae, Jacóbi, Phillppi, Bartholomaei, Matthaei, Simónis et Thad-daei: Lini, Cleti, Cleméntis, Xysti, Cornélii, Cypriáni, Lauréntii, Chrysógoni, Joánnis et Pauli, Cosmae et Damiani: et ómnium Sanctórum tuórum; quorum méritis, precibusque concédas,

add, hogy pártfogó segítséged mindenben megerősítsen minket. Ugyanazon Krisztus, a mi Urunk által.

Szolgáidnak tehát, és egészszersmind egész családdodnak ezt az áldozatát, melyet neked följajnlunk ama nap miatt, melyen a mi Urunk, Jézus Krisztus apostolaira bírta teste és vére misztériumainak ünneplését, kérünk, Urunk, fogadd, megengesztelődöten; és napjainkat intézd a te békédben; ragadj ki minket az örök kárhozatból és sorozz választottaid nyájába, ugyanazon Krisztus Urunk által. Amen.

Ezt az adományt, kérünk, Isten, tedd mindenben ✠ áldottá, ✠ tulajdonoddá ✠ érvényessé, szellemivé és elfogadhatóvá, hogy számunkra szeretett Fiadnak, a mi Urunknak Jézus Krisztusnak tesztévé és véttévé váljék.

Ki a mi és minden ember üdvéért való szenvedése előtti napon, azaz ma, szent és tiszteletreméltó kezébe vette a kenyeret stb.

(A többi ugyanúgy van, mint a kánonban, 575. l.)

Békecsók ma nincs, mert Júdás csókkal árulta el Mesterét.

E napon a pap nálunk három ostyát változtat át. Egyiket magához veszi, a másikat elteszi a holnapi csonkamiséhez, a harmadikat pedig a szentsírnál tartandó szentségimádásra. Félretesz néhány particulát a betegek számára is, de a szent vért teljesen magához veszi. Áldozás után, mielőtt ujjait leöblítené, a consecrált ostyákat kehelybe teszi, azt a diakonus a pallával és a

ut in ómnibus protectionis tuae muniámur auxilio. Per eúdem Christum Dóminum nostrum.

Hanc igitur oblationem servitútis nostrae, sed et cunctae familiae tuae, quam tibi offerimus ob diem, in qua Dóminus noster Jesus Christus trádidit discipulis suis Córporis et Sanguinis sui mystéria celebránda: quaesumus, Dómine, ut placátus accipias: diésque nostros in tua pace disponas, atque ab aetérna damnatióne nos éripi, et in electórum tuórum júbeas grege numerári. Per eúdem Christum Dóminum nostrum. Amen.

Quam oblationem tu, Deus, in ómnibus, quaesumus, bene ✠ dictam, adscrí ✠ ptam ra ✠ tam, rationábilem, acceptabilémque fácere dignéris: ut nobis Cor ✠ pus, et San ✠ guis fiat dilectíssimi Fílii tui Dómini nostri Jesu Christi.

Qui pridie, quam pro nostra omniúmque salute paterétur, hoc est, hódie, accépit panem in sanctas, ac venerábiles manus suas etc.

paténával lefödi, a kehelytakaróval letakarja, aztán az oltár közepére helyezi. A pap mindannyiszor térdet hajt, valahányszor a kehelyben lévő szentség előtt elmegy. Hogy a szentségnek hátat ne fordítson, a *«Dóminus vobiscum»*-ot nem az oltár közepéről mondja, hanem az evangélium-oldalról és onnan adja az áldást is.

Aldozásra (Ján. 13, 12, 13, 15.) Az Úr Jézus, miután tanítványaival megvacso-
rázott, megmosta lábaikat és mondá nekik: Tudjátok-e, mit cselekedtem veletek, én az Úr és Mester? Példát adtam nektek, hogy ti is úgy cselekedjetek.

Aldozás utáni imádság. Az életadó táplálékkal megerősítve, kérünk téged Urunk Istenünk, hogy amit halandó életünk folyamán teljesítünk, halhatatlanságod ajándéka által elnyerhessük. A mi.

Communio. (Joann. 13, 12, 13 et 15.) Dóminus Jé-
sus, postquam coenavit cum discipulis suis, lavit pedes eorum, et ait illis: Scitis quid fécerim vobis ego Dóminus, et Magister? Exémplum dedi vobis, ut et vos ita faciátis.

Postcommunio. Refécti vi-
tálibus aliméntis, quae-
sumus, Dómine Deus noster:
ut, quod tempore nostrae mortalitátis exséquimur, im-
mortalitátis tuae múnere consequámur. Per Dómi-
num.

(Az utolsó evangélium kezdetén ma a pap nem jelöli meg a keresztlével az oltárt.)

A szentmise után a pap fehér palástot ölt, háromszor megtömjénezi a kehelyben lévő szentséget s azt a velummal betakarva, ünnepélyes menetben a templom valamelyik kápolnájába vagy mellékkoltárára — nálunk többnyire a sekrestyébe — viszi. Közben ezt éneklik:

Mondj éneket, zengő nyelvem,
Szentséges Úr testének,
Adj hálákat, buzgó lelkeim!
Drágalátos vérenek,
Mit a Szűznek méhéből vón,
S ad emberí nemzetnek.

Tiszta Szűztől véve testet,
Földre szállt, és jára itt,
Boldogítva hintegette
Szent igéje magvait,

Pange lingua gloriósi,

Córpóris mystérium,
Sánguinsque pretiósi,
Quem in mundi prétium
Fructus ventris generósi
Rex effúdit Géntium.

Nobis datus, nobis natus
Ex íntacta Vírgine,
Et in mundo conversátus,
Sparso verbi sémine,

S befejezte nagy csodával
Életének napjait.

A vacsorán, mikor evett
Kedves tanítványaival,
S az ünnepet megszentelte
Az ótörvény módjával:
Kenyér és bor színe alatt
Testét adá csodával.

A test Ige, kenyér testté,
A bor vérré változik.
Bár az elme és az érzék

Ezen csodálkozik:
De a tiszta szív nyugodtan
A hitre támaszkodik.

Azért ezt a nagy Szentséget
Leborulva imádjuk;
Teste, vére Krisztusunknak
Hogy itt vagyon, megvall-
juk,
Ha elménkkel meg nem fog-
juk,
Hitünkkel megfoghatjuk.

Az Atyának és Fiúnak
Dicséret és tisztesség,
Szentlélekkel egyetemben
Áldás, örök dicsőség.
Háromságban egy szent Is-
tent
Áldjon minden nemzetség
Amen.

(Végül a pap ismét háromszor megtömjénezi a szentséget s elkészített helyére teszi.)

2. Oltárfosztás.

(A pap palást nélkül, violaszínű stólában az oltárokhoz megy s megfosztja őket ékességeiktől; közben kíséretével felváltva a következő Antifonát és zsoltárt mondja:)

Ant. (Zsolt. 21, 19.) Szét-
osztották egymás között

Sui moras ircolátus
Miro cláusit ordine.

In suprémæ nocte coenæ,
Recumbens cum fratribus,
Observata lege plene
Cibis in legalibus,
Cibum turbæ duodénæ
Se dat suis manibus.

Verbum caro, panem verum
Verbo carnem efficit:
Fitque sanguis Christi
merum,

Et si sensus deficit:
Ad firmandum cor sincerum
Sola fides sufficit.

Tantum ergo Sacramentum
Veneremur cernui;
Et antiquum documentum
Novo cedat ritui:

Praestet fides supplementum
Sensuum defectui.

Genitóri, Genitóque
Laus et jubilatio,
Salus, honor, virtus quoque
Sit et benedictio:
Procedenti ab utroque

Compar sit laudatio.
Amen.

Ant. (Ps. 21, 19.) Divisé-
runt sibi vestimenta mea:

ruhámat és köntösökre sor-
sot vetettek.

Istenem, Istenem, tekints
reám, miért hagytál el en-
gem? Távolsz szabadulá-
samtól hangos jajveszékelé-
sem. Én Istenem, kiáltok
nappal, de te nem hallgatsz
meg, kiáltok éjjel is, és
nyugtót nem találok. Pedig
te ott lakol a szent helyen,
és Izrael dicsér téged. Ben-
ned bíztak atyáink, bíztak,
és te megszabadítottad
őket. Hozzád kiáltottak és
megszabadultak, benned
bíztak és meg nem szégye-
nültek. Én azonban féreg
vagyok, nem ember, embe-
reknek csúfja, népnek útá-
lata. Aki csak lát, mind
gúnyt űz belőlem, félre-
húzza ajkát, fejét csóvál-
gatja: az Úrban bízott,
mentse meg őt, szabadítsa
meg, ha kedvét leli bennel
Hiszen te vagy, ki kihoztál
engem anyám méhéből, te
vagy reménységem anyám
emléke óta. Reád vetődtem
anyámnak méhéből, anyám
mehétől fogva te vagy az
Istenem. Ne légy távol tő-
lem, mert közel a nyomorú-
ság, és nincs, ki segítséget
nyújtana. Körülvett engem
sok tulok, körülfogtak kö-
vér bikák, kitépték reám
szájukat, mint ragadozó s
ordító oroszlán. Szétfoly-
tam, miként a víz, minden
csontom szertevált, szívem
olyan lett testem belsejé-
ben, mint a megolvadt

et super vestem meam mi-
sérunt sortem.

Deus, Deus meus, respice
in me: quare me dereliquisti?
longe a salute mea verba
delictorum meorum. Deus
meus, clamabo per diem, et
non exaudies: et nocte, et
non ad insipientiam mihi.
Tu autem in sancto habitas,
laus Israel. In te speraverunt
patres nostri: speraverunt,
et liberasti eos. Ad te clama-
verunt, et salvi facti sunt:
in te speraverunt, et non
sunt confusi. Ego autem sum
vermis, et non homo: oppro-
brium hominum, et abjectio
plebis. Omnes videntes me,
deriserunt me: locuti sunt
labiis, et moverunt caput.
Speravit in Domino, eripiat
eum: salvum faciat eum,
quoniam vult eum. Quoniam
tu es, qui extraxisti me de
ventre: spes mea ab ubere
matris meae. In te projectus
sum ex utero: De ventre
matris meae Deus meus es
tu, ne disceressis a me:
Quoniam tribulatio proxima
est; quoniam non est qui
adjuvet. Circumdede-
runt me vituli multi: tauri
pingues obsederunt me.
Aperuerunt super me os
suum, sicut leo rapiens et
rugiens. Sicut aqua effusus
sum: et dispersa sunt omnia
ossa mea. Factum est cor
meum tamquam cera liquescens,
in medio ventris mei. Aruit
tamquam testa virtus mea,
et lingua mea adhaesit
faucibus meis: et

viasz. Erőm, mint a cserép, kiszáradt, nyelvem ínyemhez tapadt, lesujtottál a halál porába. Körülvett engem nagy sereg kutya, körülfogott a gonoszok zsinatja, átfúrták kezemet és lábamat, megszámlálták minden csontomat. Néznek reám, bámulnak engem, szétszították egymás között ruhámat, és köntösökre sorsot vetettek. De te, Uram, ne vond meg tőlem segítségedet, figyelj reám és oltalmaz meg engem. Szabadíts meg, Istenem, a kardtól, mentsd meg egyetlen lelkemet a kutyák karmától. Szabadíts meg az oroszlán torkából, engem, a megalázottat a bölény szarvától. Hadd hirdessem testvéreimnek nevedet, a gyülekezetben hadd dicsérjelek: ti, kik féltitek az Urat, dicsérjétek őt, Jákob minden ivadéka, magasztaljátok őt. Féltse őt Izrael minden ivadéka, mert ő nem veti meg és nem nézi le a szegény könyörgését. Nem fordította el tőlem tekintetét, és meghallgatott, midőn hozzá kiáltottam. Dicsérlek majd téged a nagy gyülekezetben; amit fogadtam, teljesítem azok előtt, kik félik őt. Jólakásig esznek majd a szegények, kik keresik az Urat, dicsérik majd őt, szívük feléled örökkön-örökre. Észbe kap és megtér az Úrhoz a föld

in púlverem mortis deduxisti me. Quóniam circumdedérunt me canes multi: concilium malignantium obsedit me. Foderunt manus meas et pedes meos: dinumeraverunt omnia ossa mea. Ipsi vero consideraverunt et inspexerunt me: diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem. Tu autem, Dómine, ne elongáveris auxilium tuum a me: ad defensionem meam cónspice. Érué a frámea Deus, ánimam meam: et de manu canis únicam meam: Salva me ex ore leónis: et a córnicibus unicórnicium humilitátem meam. Narrábo nomen tuum frátribus meis: in médio ecclésiae laudábo te. Qui tímétis Dóminum, laudáte eum: univérsum semen Jacob, glori ficáte eum. Tímeat eum omne semen Israel: quóniam non spre vit, neque despéxit deprecationem páuperis: Nec avértit fáciem suam a me: et cum clamárem ad eum, exaudivit me. Apud te laus mea in ecclésia magna: vota mea reddam in conspéctu tíméntium eum. Edent páuperes, et saturabúntur: et laudábunt Dóminum, qui requirunt eum: vivent corda eórum in saeculum saeculi. Reminiscéntur et converténtur ad Dóminum univérsi fines terrae: Et adorábunt in conspectu ejus univérsae familliae Géntium. Quóniam

minden határa és leborul színe előtt a nemzetek valamennyi családja, mert az Úr a királyi hatalom, s ő a nemzetek uralkodója. Eszik és leborul előtte a földnek minden gazdag embere; leborulnak előtte mindazok, akik a porba leszállnak. Néki él majd a lelkem, néki szolgál majd nemzedékem. Az Úrról beszélek az eljövendő nemzedéknek, az ő igazságát fogják hirdetni az egek a születendő népnek, mivel az Úr így cselekedett.

Dómini est regnum: et ipse dominabitur Géntium. Manducaverunt et adoraverunt omnes pingues terrae: in conspéctu ejus cadent omnes, qui descéndunt in terram. Et ánima mea illi vivet: et semen meum serviet ipsi. Annuntiábitur Dómino generatio ventúra: et annuntiábunt caeli justítiam ejus pópulo qui nascétur, quem fecit Dóminus.

3. Nagycsütörtöki lábmosás.

(A főpap violaszínű stólában és palástban a lábmosás helyére megy s ott a diákonus a szokott módon elénekli az Ante diem festum kezdetű evangéliumot, 455. l.)

(Ezután a főpap leveszi a palástot s térdenállva vászonkendőt köt maga elé, megmossa, megtörli és megcsókolja a tizenhárom aggastyán lábát. Közben a kar a következő Antifonákból énekel:)

Ant. (Ján. 13, 34.) Új parancsolatot adok nektek, hogy szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket, mondá az Úr. (Zs. 118, 1.) Boldogok, kiknek útja szeplőtelen, kik az Úr törvénye szerint járnak. Új parancsolatot.

Ant. (Ján. 13, 4, 5, 15.) Miután az Úr fölkele a vacsorától, vizet öntö a mosdótálba és mosni kezdé a tanítványok lábait; ezt a példát hagyta nekik. (Zs. 47, 2.) Nagy az Úr, dicsérni kell őt felette Istenünk városában, az ő szent hegyén. Miután az Úr fölkele a vacsorától, vizet.

Ant. (Joann. 13, 34.) Mandátum novum do vobis: ut diligátis invicem, sicut diléxi vos, dicit Dóminus. (Ps. 118, 1.) Beáti immaculáti in via: qui ambulánt in lege Dómini. Mandátum novum.

Ant. (Joann. 13, 4, 5 et 15.) Postquam surréxit Dóminus a coena, misit aquam in pelvim, et coepit lavare pedes discipulórum suórum: hoc exéplum reliquit eis. (Ps. 47, 2.) Magnus Dóminus, et laudábilis nimis: in civitáte Dei nostri, in monte sancto ejus. Postquam surréxit Dóminus.

Ant. (Ján. 13, 12, 13, 15.) Az Úr Jézus miután tanítványaival megvacsorált, megmosta lábaikat és mondá nekik: Tudjátok-e, mit cselekedtem veletek én az Úr és Mester? Példát adtam nektek, hogy ti is úgy cselekedjete. (Zs. 84, 2.) Megkegyelmeztél, Uram, országodnak, véget vetettél Jákob fogságának. Az Úr Jézus.

Ant. (Ján. 13, 6-7, 8.) Uram! te mosod az én lábaimat? Felelvén Jézus, mondá neki: Ha meg nem mosom lábaidat, nem lesz részed énvelem. *℣.* Odamene tehát Simon Péterhez és mondá neki Péter: Uram, te. *℣.* Amit én cselekszem, te most nem érted; de majd megérted azután. Uram.

Ant. (Ján. 13, 14.) Ha én, Uratok és Mesteretek megmostam a ti lábaitokat, nektek is mosnotok kell egymás lábait. (Zs. 48, 2.) Halljátok meg ezt, nemzetek, mindnyájan, vegyétek fűletekbe földkerekség lakói, mindannyian. Ha én.

Ant. (Ján. 13, 35.) Arról fogja mindenki megismerni, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretettel vagytok egymáshoz. *℣.* Jézus mondá tanítványainak: Arról fogja mindenki.

Ant. (Kor. I. 13, 13.) Maradjon meg bennetek a hit, a remény, a szeretet, ez a három: ezek között legnagyobb a szeretet. *℣.* Most

Ant. (Joann. 13, 12, 13 et 15.) Dóminus Jesus, postquam coenavit cum discipulis suis, lavit pedes eorum, et ait illis: Scitis quid fécerim vobis ego Dóminus et Magister? Exéplum dedi vobis, ut et vos ita faciátis. (Ps. 84, 2.) Benedixísti, Dómine, terram tuam: avertísti captivitátem Jacob. Dóminus Jesus.

Ant. (Joann. 13, 6-7 et 8.) Dómine, tu mihi lavas pedes? Respóndit Jesus, et dixit ei: Si non lávero tibi pedes, non habébis partem mecum. *℣.* Venit ergo ad Simónem Petrum, et dixit ei Petrus. Domine, tu. *℣.* Quod ego facio, tu nescis modo: scies autem póstea. Dómine.

Ant. Si ego Dóminus et Magister vester lavi vobis pedes: quanto magis debetis alter altérius laváre pedes. (Ps. 48, 2.) Audíte haec, omnes gentes: áuribus percípíte, qui habitátis orbem. Si ego Dóminus et Magister vester.

Ant. (Joann. 13, 35.) In hoc cognóscet omnes, quia discipull mei estis, si dilectiónem habuéritis ad invicem. *℣.* Dixit Jesus discipulis suis. In hoc cognóscet.

Ant. (1 Cor. 13, 13.) Máneant in vobis fides, spes, cáritas, tria haec: major autem horum est cáritas. *℣.* Nunc autem manent fides,

megmarad a hit, a remény, a szeretet, ez a három; ezek között legnagyobb a szeretet. Maradjon.

Ant. Áldott legyen a Szentháromság és osztatlan Egység; dicsérjük, mert irgalmasságot cselekedett velünk. *℣.* Áldjuk az Atyát, a Fiút a Szentlélekkel. (Zs. 83, 2-3.) Mily kellemesek a te hajlékaid, seregeknek Ura: sóvárogva vágyakozik lelkem az Úr udvaraiba. Áldott legyen a Szentháromság és osztatlan Egység.

Ant. (Ján. 1. 2, 3, 4.) Hol a szeretet és a jóakarát, ott az Isten. *℣.* Minket, íme, Krisztus szeretete gyűjtött egybe. *℣.* Ujjongjunk és örvendezzünk benne. *℣.* Féltjük és szeressük az élő Istent. *℣.* És őszinte szívvel szeressük egymást.

Ant. Hol a szeretet és jóakarát, ott az Isten. *℣.* Mikor tehát egybegyűlve együtt vagyunk. *℣.* Vigyázzunk, hogy lélekben meg ne oszoljunk. *℣.* Szűnjék meg a rossz megszólás, szűnjenek meg a pörök. *℣.* És legyen közöttünk Krisztus, a mi Istenünk.

Ant. Hol a szeretet és jóakarát, ott az Isten. *℣.* Szentjeiddel lássuk tehát, *℣.* a dicsőségben arcodat, Krisztus, a mi Istenünk. *℣.* A végtelen igaz örömet. *℣.* Mindörökkön örökre. Amen.

spes, caritas, tria haec: major horum est caritas. Maneant in vobis fides, spes, caritas.

Ant. Benedicta sit sancta Trinitas, atque indivisa unitas: confitebimur ei, quia fecit nobiscum misericordiam suam. *℣.* Benedicamus Patrem, et Filium, cum Sancto Spiritu. (Ps. 83, 2-3.) Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! concupiscit, et deficit anima mea in aeterna Domini. Benedicta sit.

Ant. (1 Joann. 2, 3, 4.) Ubi caritas, et amor, Deus ibi est. *℣.* Congregavit nos in unum Christi amor. *℣.* Exsultemus, et in ipso jucundemur. *℣.* Timeamus, et amemus Deum vivum. *℣.* Et ex corde diligamus nos sincero.

Ant. Ubi caritas, et amor, Deus ibi est. *℣.* Simul ergo cum in unum congregamur: *℣.* Ne nos mente dividamur, caveamus. *℣.* Cessent iurgia maligna, cessent lites. *℣.* Et in medio nostri sit Christus Deus.

Ant. Ubi caritas, et amor, Deus ibi est. *℣.* Simul quoque cum beatis videamus, *℣.* Glorianter vultum tuum, Christe Deus: *℣.* Gaudium, quod est immensum, atque probum. *℣.* Saecula per infinita saeculorum. Amen.

Lábmosás után a főpap kezét mos, felölti a palástot és mondja :
Miatyánk (csendben). Pater noster (secreto).

☩. És ne vígy minket a kísértésbe. R. De szabadíts meg a gonosztól.

☩. Uram, te meghagytad nekünk, hogy parancsaidat R. Hűségesen teljesítsük.

☩. Megmostad tanítványaid lábait. R. Ne vedd meg amit kezéd művelt.

☩. Uram, hallgasd meg könyörgésemet. R. És kiáltásom jusson eléd.

☩. Az Úr legyen veletek. R. És a te lelkeddel.

Könyörgés. Állj mellettünk, Urunk, alázatos szolgálatunkban és mivel tanítványaid lábait megmosni méltóztattál, ne vedd meg, amit kezéd művelt s aminek megtartását nekünk megparancsoltad, hogy amint itt rajtunk és általunk a külső szenny a mossással eltűnik, úgy töröltessenek el belső bűneink általad. Engedd meg nekünk kegyesen ezt te: Ki élsz és uralkodol, Isten, mindörökkön örökké. R. Amen.

☩. Et ne nos inducas in tentationem. R. Sed libera nos a malo.

☩. Tu mandásti mandata tua, Dómine. R. Custodiri nimis.

☩. Tu lavásti pedes discipulorum tuorum. R. Opera manuum tuarum ne despicias.

☩. Dómine, exáudi orationem meam. R. Et clamor meus ad te veniat.

☩. Dóminus vobiscum. R. Et cum spíritu tuo.

Orátio Adésto, Dómine. quaesumus, officio servitutis nostrae; et quia tu discipulis tuis pedes lavare dignátus es, ne despicias ópera manuum tuarum, quae nobis retinenda mandásti: ut, sicut hic nobis, et a nobis exterióra abluuntur inquinaménta; sic a te ómnium nostrum interióra laventur peccáta. Quod ipse praestare dignéris, qui vivis et regnas Deus: per ómnia saecula saeculorum. R. Amen.

